

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378:56/98;56

Олександр Алексєєв

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID 0000-0002-6950-4413

DOI 10.24139/2312-5993/2022.02/080-090

РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО У РОЗРІЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Установлено, що розвивальний потенціал освітнього середовища педагогічного ЗВО у розрізі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями відбивається в сукупності ресурсів (нормативно-орієнтаційні; змістово-інформаційні; комунікативно-діяльнісні) і можливостей (сміслові; інтеграційні (синтез міждисциплінарних знань про методiku фізичного виховання; формування фізичної культури учнів); перетворювальні), використання яких сприяє інноватизації, технологізації, фундаменталізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Ключові слова: *потенціал, освітнє середовище, заклади вищої освіти (ЗВО), майбутні вчителі фізичної культури (МУФК), організація індивідуальної роботи, учні.*

Постановка проблеми. Процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями набуває цілісності під час виконання певної кількості (системи) організаційно-методичних і педагогічних умов. Очевидно, що особистість учителя фізичної культури, який володіє інноваційним поглядом на проблему індивідуалізації фізичного виховання учнів шляхом упровадження інноваційних, здоров'язберезувальних, спортивно-орієнтованих, інформаційно-комунікаційних та рухливо-пізнавальних, рекреаційних технологій у систему роботи фізкультурно-оздоровчого комплексу ЗЗСО, може бути сформована лише в умовах освітнього середовища педагогічного ЗВО. Доцільним є врахування інноваційних і прогресивних методів професійної підготовки майбутніх учителів.

Аналіз актуальних досліджень. Сьогодні трактування поняття «середовище» створює широке поле для його дослідження. За словами А. Чепелюка, який виокремив дієві організаційно-педагогічні умови створення освітнього середовища формування психолого-педагогічної компетентності МУФК, у психологічній літературі наведено низку різновекторних тлумачень категорії «освітнє середовище» (Чепелюк, 2014, с. 15). Так, наприклад, А. Баль відзначає, що в загальному розумінні освітнє середовище – це фрагмент соціального простору, у

якому реалізуються освітні системи, їх компоненти й функціонують суб'єкти та об'єкти (Баль, 2014 с. 157). Освітнє середовище педагогічного ЗВО, як зауважує І. Габа, здатне забезпечити формування основ інноваційного культурно-освітнього і соціально-педагогічного мислення майбутніх педагогів (Габа, 2011, с. 75). Окреслену позицію підтримує І. Шаповалова, зазначаючи, що таке середовище є культурно-освітнім простором (де пріоритет належить гуманітарно-моральним, гуманістичним цінностям), що володіє такими якісними характеристиками, як цілісність, автономність і відкритість» (Шаповалова, 2016, с. 416).

Мета статті полягає в характеристиці розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО в розрізі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Методи дослідження. У процесі дослідження з метою досягнення мети статті використано низку методів наукового пізнання (аналіз, індукція, дедукція, синтез, узагальнення, порівняння).

Виклад основного матеріалу. Поняття «освітнє середовище» в сучасній науковій літературі тлумачиться по-різному, але очевидно, що термін активно використовується в педагогічних дослідженнях. В українській науці поняття «середовище» з'явилося в 20-і рр. ХХ століття. У кінці ж 80-х рр. попереднього століття це дало поштовх до розробки та впровадження у практику вітчизняних закладів освіти зразків розвивального середовища як спеціально організованого освітнього та соціокультурного простору.

Паралельно, як свідчать історичні й довідниково-енциклопедичні джерела, організаційно-діяльнісні аспекти створення розвивального середовища, як умови розвитку творчої особистості на основі співдружності викладачів і студентів/педагогів та учнів, досліджувалися в практиці роботи інноваційних педагогічних шкіл (В. Біблер, С. Курганов, В. Караковский та ін.).

У сучасних умовах інформатизації освіти як вектора розвитку суспільства, на переконання С. Шарова (Шаров, 2017), освітнє середовище педагогічного ЗВО володіє значним потенціалом для розвитку особистості майбутнього вчителя. Звернення до виокремлення змістових характеристик категорії «розвивальний потенціал освітнього середовища педагогічного ЗВО» передбачає виявлення змісту дефініцій «потенціал» і «освітнє середовище» в інтегративній єдності. Це дає змогу найбільш точно відобразити зміст і структуру досліджуваного поняття крізь призму проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Резюмуючи відзначимо, що потенціал відображає джерела, латентні можливості й ресурси, які під впливом безумовно створених умов, цілеспрямовано організованих заходів, містять рушійні сили розвитку, формування, становлення чогось або прояву нових додаткових сил, засобів і здібностей. Як правило, традиційно внутрішніми елементами потенціалу є ті, що визначають розвиток, становлення, формування досліджуваного об'єкта, тоді як зовнішніми – результат змін. Актуалізація існуючого/наявного потенціалу ЗВО як сукупності ресурсів і можливостей дає змогу продуктивно існувати й розвиватися, рухатися вперед до високих цілей за допомогою переходу з потенційного стану (можливого) в актуальний (дійсний) не тільки освітній організації, але і її суб'єктам.

Беручи до уваги наукові позиції дослідників щодо витлумачення змістового наповнення категорій «потенціал», «освітнє середовище», апелюючи до предмету дослідження і звертаючи увагу на сучасні методичні аспекти диференціації й індивідуалізації оздоровчих занять з фізичного виховання для учнів ЗЗСО, здійснено уточнення терміну «розвивальне освітнє середовище педагогічного ЗВО». Авторська думка розгорнулася в такій семантико-логічній інтерпретації: сукупність реально існуючих *ресурсів* (науково-освітніх, інформаційних, кадрових, методичних, матеріально-технічних, інструментально-технологічних та ін.) і *можливостей* (спеціально організована сукупність зовнішніх сприятливих педагогічних умов у ЗВО, що потенційно детермінує досягнення конкретної мети (тут – високого рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями), які можуть бути мобілізовані, ефективно застосовані професорсько-викладацьким складом педагогічного ЗВО з метою якісної, динамічно-позитивної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до індивідуалізації фізичного виховання учнів ЗЗСО).

З метою характеристики розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО відзначимо, що в контексті дослідження згадане середовище функціонує у двох контекстах. Зовнішнє середовище – це суб'єкти освіти:

- майбутні вчителі фізичної культури (безпосереднє мікро- і макрооточення;
- професійна, студентська та інші спільноти і групи;
- професорсько-викладацький склад;
- корпоративна культура ЗВО;
- організаційні засоби й технічний інструментарій професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури;
- сукупність просторово-предметних характеристик тощо.

Внутрішнє середовище опосередковує професійно-особистісний розвиток студента, визначає динаміку формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до індивідуалізації фізичного виховання учнів; презентується здатністю студента реалізувати фахові функції та здійснювати доцільні педагогічні дії (генерувати інноваційні педагогічні ідеї стосовно методики фізичного виховання учнів з різним станом здоров'я; здійснювати трансфер соціально значущих цінностей, світоглядних і предметно конкретних знань про ФК у сферу професійної діяльності вчителя тощо).

Для досягнення дослідницьких завдань вважали за доцільне класифікувати ресурси й можливості розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО, які забезпечують формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до індивідуалізації фізичного виховання учнів як результату професійної підготовки. Вивчення змістових характеристик ресурсів освітнього середовища здійснено на основі врахування ключових засадничих положень класичної теорії ресурсів. Ресурси витлумачені як реально існуючі в освітній організації засоби, ефективне використання яких забезпечує високу якість перебігу освітнього процесу загалом, або певних його аспектів.

На основі вивчення матеріально-технічної, науково-освітньої, інформаційної, кадрової, методичної, інструментально-технологічної баз провідних педагогічних ЗВО України, урахування суспільно-історичних передумов, соціальних і педагогічних тенденцій професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до індивідуалізації фізичного виховання учнів, здійснено припущення щодо класифікації ресурсів розвивального потенціалу освітнього середовища згаданих закладів освіти. У площині дослідження відповідні ресурси презентовані такими групами:

- нормативно-орієнтаційні, що задають ключові знаннево-пізнавальні, діяльнісно-досвідні, рефлексивно-орієнтувальні орієнтири професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в межах нормативних документів у сфері вищої професійно-педагогічної освіти, загальної середньої освіти, інноватизації фізичного виховання учнівської молоді, індивідуалізації освіти школярів, зокрема й фізкультурної;

- змістово-інформаційні ресурси, віддзеркалені у змісті професійних освітніх програм, робочих програмах дисциплін «Теорія і методика рухливих ігор і забав», «Теорія і методика фізичного виховання», «Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Лікувальна фізична культура», «Теорія і методика викладання спортивних ігор», «Використання нетрадиційних спортивних ігор на уроках фізичної куль-

тури», практик, курсів за вибором, позакласної фізкультурно-спортивної діяльності вчителя ФК, інформаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, положень професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», інтегрований зміст яких спрямовує студентів до усвідомлення необхідності індивідуалізації фізичного виховання школярів та подолання нормативної «зрівнялівки» на уроках фізичної культури;

- комунікативно-діяльнісні, що відображають продуктивність педагогічної взаємодії в системах «викладач – майбутні вчителі фізичної культури», «майбутні вчителі фізичної культури – ЗВО», «майбутні вчителі фізичної культури – база практики», «ЗВО – установи, де студенти проходять різні види практик» у напрямі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. Розглянемо детальніше взаємозв'язок окреслених ресурсів і закладених у них можливостей. Вони реалізуються в певних сферах освітнього середовища педагогічного ЗВО й забезпечують цілісність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Функціональне призначення ресурсів і можливостей розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО в розрізі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями полягає в реалізації доцільної сукупності педагогічних дій, створенні дидактичних, педагогічних, організаційних умов, реалізація яких спрямована на досягнення цільових орієнтирів авторської наукової розвідки.

Підкреслимо, що *розвивальний* потенціал освітнього середовища педагогічного ЗВО характеризується такими ознаками:

- *динамічністю* (активізується, нарощується, реалізується);
- *соціокультурністю*, адже корелює з тенденціями розвитку засобів фізичного виховання як рушійної сили формування фізичної культури учнів ЗЗСО, що знаходить відображення в навчальних програмах;
- *системністю* (базується на цілісній взаємодії всіх учасників освітнього процесу);
- *організованістю* (використовується за чітким планом);
- *нормативно-правовою зумовленістю* (співвідноситься з нормами, положеннями, приписами документів, що регулюють процес здобуття вищої освіти, організації освітньої діяльності учнів ЗЗСО тощо).

Нормативно-орієнтаційний ресурс розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО інтегрує собою сукупність

нормативних документів, вимог і регламентів державного значення, регіональних і локальних нормативних документів, що конкретизують актуалізацію проблеми індивідуалізації ФВ учнів, тобто спрямовують майбутніх педагогів до гуманізації освітнього процесу. Передбачалося, що активне використання студентами окресленого ресурсу забезпечуватиме формування мотиваційно-аксіологічного й когнітивно-інтегративного компонентів досліджуваної готовності. Адже майбутні вчителі фізичної культури матимуть змогу усвідомити не лише педагогічну, але медико-соціальну значущість проблеми збереження та зміцнення індивідуального здоров'я школярів засобами фізичної культури. Описаний ресурс характеризується динамічністю (оперативно реагує на зміни в нормативно-правовому забезпеченні) й варіативністю (зважаючи на специфіку освітньої організації, змісту, особливостей професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, контингенту і взаємодії учасників освітніх відносин). Відтак, змістове наповнення *нормативно-орієнтаційного ресурсу* детермінується зовнішніми й внутрішніми факторами, що корелюють із сучасними тенденціями формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

У світлі сказаного вважаємо, що повноцінне активне використання *змістово-інформаційного ресурсу* розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО забезпечуватиме актуалізацію міждисциплінарної інтеграції інформаційних масивів людинознавчих відомостей, що містяться в низці дисциплін, і сприятиме формуванню когнітивно-інтегративного й діяльнісно-проєктувального компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Відзначимо, що в науковій літературі актуалізується необхідність використання знаннєвого потенціалу змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту (Т. Яворська (Яворська, 2016)) засобами міжпредметної інтеграції задля організації ефективного освітнього процесу, водночас, передбачає застосування інтегрованих курсів (О. Тимошенко (Тимошенко, 2009)).

Активне використання *змістово-інформаційного ресурсу* розвивального потенціалу освітнього середовища педагогічного ЗВО сприятиме розвитку вмінь майбутніх учителів фізичної культури самостійно вичленувати з навколишнього середовища педагогічні проблеми; описувати їх; здійснювати аналіз об'єктивних і суб'єктивних причин, що уповільнюють перебіг освітнього процесу; знаходити оптимальне рішення конкретних проблем фізичного виховання школярів.

Адже залучення майбутніх учителів фізичної культури до вивчення різних (інноваційних, традиційних, експериментальних) педагогічних теорій фізичного виховання сприяє розвитку у студентів варіативного мислення і прагнення до забезпечення діалогічності освітнього процесу (Язловецький, 2015, с. 34). Разом із тим, сьогодні професійна діяльність учителів фізичної культури повинна враховувати традиції вітчизняного та світового педагогічного досвіду формування фізичної культури учнів (Язловецький, 2004), парадигму толерантності та гуманізму й базуватися на розвиненій педагогічній інтуїції як важливому чиннику розв'язання проблемних ситуацій.

У межах дослідження з опорою на виокремлені ресурси професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в межах розвивального освітнього середовище педагогічного ЗВО класифіковано три групи його можливостей:

- смислові (*інтеріоризація* майбутніми вчителями фізичної культури соціально значущих цінностей збереження та зміцнення індивідуального здоров'я школярів інноваційними засобами ФК під час:

а) вирішення організованих професійно зорієнтованих колізійних ситуацій у межах освітнього процесу ЗВО;

б) самостійної діяльності;

в) педагогічної практики; *віднайдення* і прийняття студентами *особистісних професійних сенсів* упровадження індивідуалізованих форм фізкультурно-спортивних занять на уроках фізичної культури в ЗЗСО ;

- інтеграційні (синтез міждисциплінарних знань про методiku фізичного виховання; формування фізичної культури учнів; методико-організаційні особливості проєктування індивідуальних освітніх маршрутів оздоровлення засобами фізичної культури і спорту учнів; науково обґрунтовані шляхи проведення тренувального процесу з урахуванням морфологічних особливостей будови тіла школярів; специфіку компонування комплексу фізкультурно-спортивних вправ, спрямованих на *корекцію й компенсацію* найпоширеніших фізичних дефектів учнів (порушення постави, ходи, слабкість м'язів черевного преса, тулуба, кінцівок), *недоліків* фізичного розвитку (порушення постави, плоскостопість, відставання в рості, у масі тіла тощо), порушень у рухах (порушення координації, орієнтування в просторі, точність у русі, втрата рівноваги тощо); *розвиток координаційних здібностей* учнів, їх рівень тренуваності, способів виконання вправ; усунення *недоліків* у розвитку рухових та інших якостей (сили, швидкості, спритності, витривалості, гнучкості тощо); формування здорового способу життя й подальшої соціалізації школярів; специфіку діагностування розвитку

антропометричних даних кожного учня тощо; ретрансляція зміни парадигми фізичного виховання зі «зрівнялівки» на особистісно зорієнтовану в середовищі педагогічного ЗВО);

- перетворювальні (надбання та передача майбутніми вчителями фізичної культури досвіду вирішення професійно зорієнтованих завдань, спрямованих, наприклад, на розробку та реалізацію індивідуальних програм фізичного виховання школярів із різним станом здоров'я та рівнем розвитку фізичних якостей; проведення спортивно-масових диференційованих оздоровчих заходів під час проходження педагогічної практики тощо).

У контексті дослідження конкретизовано сфери освітнього середовища педагогічного ЗВО, що забезпечують формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями, й у межах яких здійснюється актуалізація виокремлених можливостей і ресурсів розвивального потенціалу, а саме:

- нормативно-соціальна (функціонал ЗВО, продиктований соціальним замовленням суспільства на реалізацію вчителями фізичної культури нормативних, соціальних, педагогічних професійних функцій; корпоративний дух, традиції, ритуали освітньої організації);

- дидактико-професійна (технології, засоби, форми і методи організації освітньої діяльності студентів, використання яких забезпечує розширення ціннісних орієнтацій і усвідомлення світоглядних орієнтирів професійної діяльності вчителів фізичної культури, збагачення предметно-конкретних знань про методику організації індивідуальної роботи з учнями на уроках фізичної культури та в позаурочний час, опанування досвіду індивідуалізації фізкультурно-спортивної діяльності школярів і формування професійно значущих якостей майбутніх педагогів тощо);

- інтеракційно-продуктивна (різноманіття вибору сфер самореалізації майбутніх учителів фізичної культури в межах виконання різних видів професійно-освітніх практик, вибору способів здійснення міжособистісної комунікації учасників освітніх відносин у ЗВО, які є носіями певного професійного досвіду тощо). Таким чином, підбиваючи підсумки, відзначимо, що освітнє середовище педагогічного ЗВО розглядається з точки зору взаємозв'язку сукупності сфер (нормативно-соціальної, дидактико-професійної, інтеракційно-продуктивної), у межах яких відбувається процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, розвивальний потенціал освітнього середовища педагогічного ЗВО у

розрізі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями відбивається в сукупності *ресурсів* (нормативно-орієнтаційні; змістово-інформаційні; комунікативно-діяльнісні) і *можливостей* (сміслові (інтеріоризація майбутніми вчителями фізичної культури соціально значущих цінностей збереження та зміцнення індивідуального здоров'я школярів інноваційними засобами фізичної культури); інтеграційні (синтез міждисциплінарних знань про методикку фізичного виховання; формування фізичної культури учнів); перетворювальні), використання яких сприяє інноватизації, технологізації, фундаменталізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. Вважаємо, що ефективно конструювання професорсько-викладацьким складом освітнього середовища педагогічного ЗВО у зазначених сферах, забезпечуватиме насичене й цілісне використання МУФК ресурсів і можливостей розвивального потенціалу освітнього середовища окреслених освітніх організацій.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці сучасних методичних матеріалів з метою вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

ЛІТЕРАТУРА

- Баль, А. (2014). Середовищний підхід у вихованні особистості. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 50, 156-161 (Bal, A. (2014). *Environmental approach in educating personality. Psychological and pedagogical problems of village school*, 50, 156-161).
- Габа, І. М. (2011). Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології*, 13 (6), 74-82 (Haba, I. M. (2011). Influence of educational environment of HEI on the professional development of personality. *Problems of general and pedagogical psychology*, 13 (6), 74-82).
- Тимошенко, О. В. (2009). *Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04). Київ (Tymoshenko, O. V. (2009). *Theoretical-methodological bases of optimization future physical training teachers' professional preparation in Higher Educational Institutions* (DSc thesis abstract). Kyiv).
- Чепелюк, А. В. (2014). *Формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Хмельницький (Chepeliuk, A. V. (2014). *Formation of psychological and pedagogical competence of future physical training teacher in higher education institutions* (PhD thesis abstract). Khmelnyskyi).
- Шаповалова, І. В. (2016). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення у вищих навчальних закладах* (дис. ...

- канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя (Shapovalova, I. V. (2016). *Preparing future physical training teachers for professional self-improvement in Higher Educational Institutions* (PhD thesis). Zaporizhzhia).
- Шаров, С., Постильна, О. (2017). Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка, 1*, 199-204 (Sharov, S., Postylina, O. (2017). Informatization of education and upbringing as a vector of development of modern society. *Scientific Bulletin Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy, 1*, 199-204).
- Яворська, Т. Є. (2016). Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту засобами міжпредметної інтеграції. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. праць, 2 (71)*, 365-368 (Yavorska, T. Ye. (2016). Vocational training of future specialists in physical education and sport by means of interdisciplinary integration. *Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University, 2 (71)*, 365-368).
- Язловецька, О. В. (2015). *Педагогіка фізичного виховання: навч. посіб.* Кіровоград: ПП «Ексклюзив-Систем» (Yazlovetzka, O. V. (2015). *Pedagogy of physical education*. Kirovohrad: PP "Ekskliuzyv-System").
- Язловецький, В. С., Маркова, О. В., Язловецька, О. В. (2004). *Новітні технології у фізичному вихованні та спорті: навч. посіб.* Кіровоград: ПП «Ексклюзив-Систем» (Yazlovetzkyi, V. S., Markova, O. V., Yazlovetzka, O. V. (2004). *New technologies in physical education and sport*. Kirovohrad: PP "Ekskliuzyv-System").

SUMMARY

Aliexsieiev Oleksandr. Developmental potential of the educational environment of pedagogical HEI in the context of vocational training of future physical training teachers for organizing individual work with pupils.

The resources of vocational training of future physical training teachers within the developmental educational environment of pedagogical HEI have been classified into three groups of its capabilities: semantic (interiorization by future physical training teachers of socially important qualities in protecting and strengthening individual health of schoolchildren by using innovative means of physical culture); integrational (synthesis of interdisciplinary knowledge on methods of physical education; formation of physical culture of pupils; methodological and organizational peculiarities of projecting individual educational routes of rehabilitation by means of physical training and sports of pupils; scientifically substantiated ways of conducting training process with taking into account morphological features of the body structure of schoolchildren; the specifics of the composition of a complex of physical and sports exercises aimed at correcting and compensating for the most common physical defects of pupils; formation of healthy lifestyle and future socialization of schoolchildren; the specifics of diagnosis of development of the anthropometrical data of each pupil etc.; retranslation of change in the physical education paradigm from "comparing" into personally oriented one in the environment of pedagogical HEI); transformational (acquisition and transfer by future physical training teachers of the experience in solving professionally oriented tasks aimed, for example, at developing and implementing individual programs of physical education of pupils with different health status and level of development of physical qualities). The fields of the educational environment of pedagogical HEI have been concretized, which provide formation of the readiness of future physical training teachers for organizing individual work with pupils and within which the actualization of the specified opportunities and resources of development potential is carried out, namely: legal and social (the functional

of the HEI dictated by social order of society for realization by physical training teachers of legal, social-pedagogical, professional functions; corporate spirit, traditions, rituals of educational organization); didactic and professional (technologies, means, forms and methods of organization of educational activities of students); interactive and productive (a variety of choice of fields of self-realization of future physical training teachers in the framework of different types of professional and educational practices, choice of ways of providing interpersonal communication of participants in the educational relations in the HEI, who are carriers of certain professional experience, etc.).

Key words: *potential, educational environment, higher education institution (HEI), future physical training teachers, organization of individual work, pupils.*

УДК 378.147.167

Наталія Волкова

Університет імені Альфреда Нобеля
ORCID ID 0000-0003-1258-7251

Ольга Лебідь

Університет імені Альфреда Нобеля
ORCID ID 0000-0001-6861-105X

Людмила Романишина

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-6026-2614
DOI 10.24139/2312-5993/2022.02/090-106

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті вивчено вітчизняний досвід стратегічного управління в системі освіти, упровадження технологій педагогічного менеджменту в закладах загальної середньої освіти. Проаналізовано наукові джерела з педагогічних і управлінських питань, пов'язаних із професійною підготовкою майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до стратегічного управління. Вивчено існуючі освітньо-професійні програми підготовки майбутніх керівників закладів освіти, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін тощо. На підставі цілісного наукового аналізу обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до стратегічного управління як технології педагогічного менеджменту, а саме: створення атмосфери партнерської взаємодії викладачів і магістрантів в освітньому середовищі закладу вищої освіти; активізація самостійної пізнавальної діяльності майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти; високий рівень компетентності керівників-наставників у здійсненні стратегічного управління, у супроводі яких здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом» зі спеціальності 073 Менеджмент; спрямованість викладання навчальних дисциплін на підготовку магістрантів до стратегічного управління закладом освіти різного типу.

Ключові слова: *стратегічне управління, професійна підготовка, технології педагогічного менеджменту, керівник закладу загальної середньої освіти.*